

Zenés klubest a fővárosi örményeknél

Március 21-én a Fővárosi Örmény Klub soron következő találkozásán *Murádin Jenő* kolozsvári művészettörténész tartott diavetítéses előadást *Papp Gábor, egy magyarörmény festő Kolozsvár és Szeged között* címen. (Az előadás szövegét jelen számunkban, a klub-beszámoló után közöljük.)

Az előadás után remek hangversenyben volt részük a jelenlévőknek.

A zeneszerző ugyanis, akinek műveit *Lakatos Orsolya, Szilvay Ingrid* és *Fogolyán Kristóf* adta elő, nem más volt, mint maga Johann Sebastian Bach.

Szilvay Ingrid bevezetőjében elmondta, hogy a zeneszerző-óriás 1685-ben pontosan március 21-én született Eisenachban, és 1750 július 28-án hunyt el Lipcsében. A hangverseny tehát - mondhatni - „születésnap” volt. Bach édesapja, Johann Ambrosius udvari és városi muzsikus volt, a kamaszkorú Johann Sebastian pedig szülei halála után bátyjához, Johann Christoph-hoz került, aki orgonista volt. Ezt a zenész-családi hagyományt gyermekei is folytatták: a nagy Bach húsz (!) gyermeke közül fiai, Wilhelm Friedemann, Carl Philipp Emmanuel, Johann Christoph Friedrich, Johann Christian ugyancsak zenei, zeneszerzői pályára lépett, de unokatestvérei és azok gyermekei közül is sokan ezt a pályát művelték: a zenetörténet összesen 12 Bachot tart számon a családból.

Ükapja Veit Bach sütőmester volt, aki Thuringiából egy időre Pozsonyba költözött, majd visszatért. Ennek fia, Hans (tehát Johann Sebastian dédapja) már zenész volt Erfurtban.

Szilvay Ingrid elmondása szerint Bachot született szemrendellenesség gyötörte, amelynek következménye, hogy élete utolsó három évében megvakult, ám a halála előtti pillanatokban ismét látott.

A klubesten Lakatos Orsolya zongoraművész a G dur toccatát adta elő, ezután Szilvay Ingrid és Fogolyán Kristóf az E dur fuvola-csemballo szonátából játszott két tételt. A nagy tetszés, a szünni nem akaró taps arra készítette Szilvay Ingridet, hogy ráadásul eljátszotta az E dur preludium és fugát, amely orgonára készült, majd a Cisz dur preludium és fuga hangzott fel.

Zárásul a művésznő kedvencét, az esz mol preludiumot játszotta el, amely cseballóra született.

Az első tavaszi nap zenével gazdag klubestjét, a magas színvonalú hangversenyt a jelenlévő, nagyszámú közönség hosszas tappsal köszönte meg.

Ezúttal is köszönjük a kimagasló élményt!

dcs

* * *

Murádin Jenő

Papp Gáborról

A századforduló eszmekörében élt és alkotott a tragikus sorsú festő. Ha tanulmányait, hosszas külhoni tartózkodását nem számítjuk, életének színtere Kolozsvár és Szeged. Budapesttől távol, a sokkal szerényebb lehetőségeket kínáló „vidéken” próbált tehát megkapaszkodni. Nem volt újtó, kissé távolról szemlélte a változásokat, de a magáénak tudott eredményekből az utolsó időkig, betegsége jelentkezéséig semmit nem engedett.

Pályája kezdetén, a budapesti főiskolán Székely Bertalan irányította fejlődését. Mesterétől a dolgok aprólékos megfigyelését és valóságghű ábrázolását sajátította el. Münchenben az akadémizmus szellemében tanult, majd Hollósy körében a természetelvű festészet nagyszerű lehetőségeire érzett rá. „A plein air első magyarországi sikereiben ott ragyogott a Papp Gábor neve is” - jegyzi meg találóan Szentiványi Gyula. Ha pedig sorsa nem alakul olyan mostohán, ez a megállapítás nem a kutatómunka földérítő tényeiből igazolná önmagát. Még abban sem volt szerencséje, hogy élete nagy művét egy-kettőre megvásárolták tőle. Az Exhumálás, melyben korai eszményeit megvalósította, nem állt ott képtártermekben, hogy alkotója pályakezdésének eszményeiről valljon.

Papp Gábor a római katolikus egyház anyakönyve szerint 1872. szeptember 19-én született Kolozsváron. A születése éve körüli bizonytalanságot eloszlatja a Kolozsvári Állami Levéltárban őrzött anyakönyv hiteles tanúságtétele, s helyesbíti a több helyütt 1873-ra tett hibás adatot.

A szülők kolozsvári polgárok; apja, Papp János, mint az erdélyi kereskedők közül oly sokan, örmény származású ember volt. A város főterén, a déli oldalon az egykori reneszánsz házak boltíves falai közé szorítva állott a kis fűszerüzlet, ahol a festő apja, s néhanapján anyja is a pult mögül a legjobb zöldségmagvakkal szolgálta ki a hóstátiakat, a város kertgazdálkodóit. Papp János második felesége, Novák Joze-

fa szintén kereskedő családból származott. Egy följegyzés a festőt örmény és székely szülők gyermekének mondja.

A Papp család szorgos, tisztos munkával házat szerzett magának; a városi háztulajdonosok már rangot jelző polgárainak sorába lépett. Papp Gábor szülővárosában végezte iskoláit, s mivel apja kereskedőnek szánta, a kereskedelmi középiskolát is. Oly nagy volt azonban a vonzódása a rajz, a festészet, a művészetek iránt, hogy húszéves korában beiratkozott az akkor Mintarajziskolának nevezett budapesti képzőművészeti főiskolára. Várakozásainak nem felelt meg azonban az ottani képzés jellege és módja. Mint pályatársai közül annyian mások, csakhamar ő is Münchenben folytatta tanulmányait.

Két év után, Hollósy köréhez csatlakozva, a körülrajongott mester müncheni szabadiskolájának lett a növendéke. Lyka Károly Magyar művészet Münchenben című könyvében „a kolozsvári Papp Gábort” 1895-től számítja a Hollósy-iskolához tartozó tanítványok közé.

Réti István leírásából idézhetjük magunk elé a résztvevők alakját, személyiségét.

Hollósy társaságában volt Papp Gábor is, „a fekete örmény fiú”, aki alkatának külsődleges faji jellegzetességében mesterére hasonlított. Széles, nagy arca, hollófekete haja mutatott erdélyi örmény származására. S mint a pályatársak közül annyi másnak, neki is életre szóló élménye lett a nagybányai táborverés, a kolónián töltött feledhetetlen nyarak emléke. Vallomásos soraiban erről így tett tanúságot: „A kilencvenes évek elején föllépő újítók engem is magukkal sodortak az új művészi irányba. Ahhoz a művészcsoporthoz szegődtem, amely Hollósy Simonban tisztelte (az imádásig) mesterét, apostolát. 1896. május 6-án én is bevonultam Nagybányára a Hollósy-iskolával, és szorgalmas elmerüléssel kezdtem a természet tanulmányozásához”.

Mester és tanítvány között kölcsönös volt a vonzalom. Hollósy is megtartotta emlékezetében hűséges növendékét. Úgy jellemezte őt, mint akinek művészi érzékenysége a saját bátyjához, az egykor szintén festőnek készülő Hollósy Józsefhez volt hasonlítható. Keltezetlen levelében írta: „Egy Papp Gábor nevű örmény fiú tanítványom volt a nyáron. Ez a rendkívül tehetséges fiú a legerősebb típusa a keleti fajnak, akárcsak Józsi... Bizonyítványt adtam neki, az akadémia pecsétjével ellátva, olyat, amilyent még művész-növendék nem kapott”.

Szülővárosába Papp Gábor azzal az elhatározással tért haza, hogy tanulmányai után, immár kész festőként, elhivatottsága mellett bizonyítson. Méretre is impozáns, nagy kompozíciós mű megfestésébe kezdett.

Hallomásból ismert, valóságos esetet dolgozott föl. Valahol Szatmár vármegyében történt: egy falusi lányt eltiltottak a kedvesétől. Bánatában a lány „világgá ment”, a nagyvárosban elzüllött. Nagybetegen tért haza a szüleihez, meghalt, és titokban eltemették. Amikor a hatóságok tudomására jutott a dolog, fölbontották a sírt, orvosi vizsgálatnak vetették alá a holttestet.

A festő a megkívánt kompozíció szerint rendezte át az exhumálás elképzelt jelenetét. Hordágyon fekszik a halott, föléje hajol az orvos, aki boncköpenyében láthatólag éppen munkához fog. Oldalt a vizsgálóbíró, a falu jegyzője és két csendőr képviseli a hatóságot. Középpontban, exponált helyen áll a parasztleány, akinek döbbszent arcán a jelenet egész tragikumuma tükröződik. Végül a keretet a kíváncsi nép bővíti ki, amelyet a csendőrök a nyitott sírtól távol tartani igyekeznek. A festményt a temető bágyadt délutáni fénye foglalja finom tónusegységbe.

Tájképfestészete a plein air naturalizmustól az impresszionizmus felé haladt, mint ez a nagybányai művészek többségére is jellemző. A müncheni szellemű narratív témákat olyan kompozíciós művek váltják föl, amelyekben - képi metaforát alkotva - sorskérdésekre keresett választ. Párizsban lehetősége nyílt arra, hogy az egyetemes művészet friss eredményeivel megismerkedjék. Hasznosítható lehetőségeket tapogatózott ki, de nagyon óvatosan, visszafogottan. Az akkor már régen halott Edouard Manet festészetét csodálta meg, s tekintette példának művészetében azt, ahogyan a nagy francia mester az impresszionista festésmód és a kompozíciós témák szilárd rajzi szerkezete között valósította meg elképzeléseit.

Papp Gábort elsősorban portréfestőként tartjuk számon. Kenyerét, megélhetését biztosították a megrendelések, de hiba lenne csupán erre vezetni vissza arcképfestői munkásságát. Nagy mesterségbeli tudással megfestett, kiváló portrék sorozata került ki műterméből. Több olyan munkájáról tudunk, amelyeknél a megrendelés indítékként egyáltalán nem jöhetett számításba. Ilyenek önarcképei, a kortárs művészet (zene, festészet) jeleseiről készült képmásai vagy allegorikus portréi.

A Kolozsvár és Szeged vonzáskörében dolgozó festő viszonylag ritkán jelentkezett budapesti kiállító-sokon. Budapesten végül is egyetlen alkalommal szervezett munkásságáról számot adó, visszatekintő jellegű tárlatot. Kiállítása 1924-ben a Nemzeti Szalonban nyílt meg.